

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور
معاونت آبخیزداری، امور مراتع و بیابان
دفتر امور مراتع

شیوه نامه فنی و اجرایی ضوابط و شرایط بهره برداری از مراتع کشور

شماره: 95/1/14105 تاریخ: ۹۵/۶/۲

شیوه نامه فنی و اجرایی ضوابط و شرایط بهره برداری از مراتع کشور صفحه ۱ از ۱۸

باستناد تبصره ماده ۳ قانون حفاظت و بهره برداری از جنگلها و مراتع کشور مصوب ۱۳۴۶/۵/۳۰ و اصلاحات بعدی آن و قانون اصلاح تبصره یک ماده ۴۷ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۷/۱۲/۱۴ مجلس شورای اسلامی و ماده ۱۰ آئین نامه اجرائی مصوبه ۹۱/۱/۲۰ هیات وزیران، این شیوه نامه تهیه و ابلاغ می گردد.

فصل اول:

تعاریف:

- ۱- مرتع: اعم است از مشجر و غیر مشجر
الف) مرتع غیر مشجر: زمینی است اعم از کوه و دامنه یا زمین مسطح که در فصل چرا، دارای پوششی از نباتات علوفه ای خودرو بوده و با توجه به سابقه چرا، عرفاً مرتع شناخته شود. اراضی که آیش زراعتند، ولو آنکه دارای پوشش نباتات خودرو باشند مشمول تعریف مرتع نیستند.
ب) مرتع مشجر: اگر مرتع دارای درختان جنگلی خودرو باشد، مرتع مشجر نامیده می شود، مشروط بر آنکه حجم درختان موجود در هر هکتار، در شمال از حوزه آستارا تا حوزه گلیداغی بیش از پنجاه متر مکعب و در سایر مناطق ایران بیش از بیست متر مکعب نباشد.
- ۲- مراتع بیلاقی شمال کشور: مراتع دامنه شمالی البرز حدفاصل آستارا تا گلیداغی از ارتفاع ۲۴۰۰ متر به بالا.
- ۳- جنگلهای شمال: جنگلهای ناحیه خزری (هیرکانی) که به صورت نوار باریکی به طول (۸۰۰) کیلومتر و عرض (۲۰) تا (۷۰) کیلومتر از جلگه تا ارتفاع (۲۴۰۰) متری از سطح دریا، حدفاصل آستارا در غرب تا گلیداغی در شرق دامنه شمالی رشته کوه البرز را شامل می شود.
- ۴- جنگل دست کاشت: جنگلی است که منشاء طبیعی نداشته و به دست انسان ایجاد شده باشد.
- ۵- مناطق بحرانی: مناطقی که با توجه به روند تخریبی منابع طبیعی، پایداری تولید در آن از دست رفته و استمرار بهره برداری از آنها موجب زیان های فراوان اقتصادی و اجتماعی و زیست محیطی به منابع پایه (آب، خاک و پوشش گیاهی) می گردد.
- ۶- مرتع روستایی: مرتع اطراف روستا است که عرفاً مورد بهره برداری دامهای روستائیان قرار می گیرد و توسط هیئت های ممیزی مراتع تعیین و مشخص می گردد.
- ۷- مرتع عمومی: کلیه مراتع به جزء مراتع روستایی، که از سوی هیات ممیزی مرتع جهت اشخاص حقیقی و حقوقی پروانه چرای دام صادر می گردد.
- ۸- واحد دامی: هر رأس گوسفند یک واحد دامی محسوب می گردد سایر احشام با توجه به نیاز علوفه ای آنها در مقایسه با گوسفند محاسبه می گردند.

بز: یک واحد دامی، شترو گاو دورگ : ۶ واحد دامی، گاو بومی: ۴ واحد دامی، گاو میش: ۷ واحد دامی، اسب و سایر احشام: ۵ واحد دامی

تبصره: نتاج گوسفند و بز از ۴ تا ۶ ماهگی معادل ۰/۵ (پنج دهم) واحد دامی مورد محاسبه قرار می گیرد.

۹- ظرفیت چرا: حداکثر تعداد واحد دامی که در مرتع مشخص و در مدت معین می تواند بهره برداری نماید، مشروط به آنکه به منابع پایه (آب، خاک و گیاه) لطمه ای وارد نشود.

۱۰- قرق مراتع: به منظور حفاظت خاک و جلوگیری از فرسایش خاک و با هدف افزایش

پوشش گیاهی مراتع انجام می گیرد. هر گونه چرای دام در مناطق قرق شده ممنوع می باشد.

۱۱- ممیزی مرتع: مجموعه اقدامات مربوط به تعیین محدوده عرفی، تعیین ظرفیت چرا و شناسایی مرتعدار ذی صلاح برای اعطای پروانه چرا

۱۲- هیئت ممیزی مرتع: تعدادی از کارشناسان مجرب و فنی که در هر استان توسط اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان تعیین و با ابلاغ و شرح وظایف مشخص وظیفه ممیزی مرتع را به عهده دارند.

۱۳- پروانه چرای دام: مجوزی که با در نظر گرفتن ظرفیت چرا، فصل چرا، مدت و سابقه بهره برداری بنام اشخاص واجد شرایط (مرتعدار) برای تعلیف دام در یک دوره و با توجه به عرف محل در یک مرتع با محدوده مشخص توسط اداره کل (هیئت ممیزی) پس از اتمام ممیزی مرتع صادر می گردد.

۱۴- مرتعدار: شخص حقیقی یا حقوقی دارنده پروانه چرای دام یا مجری طرح مرتعداری می باشد.

۱۵- طرح مرتعداری: سندی مشتمل بر مجموعه فعالیت های مربوط به حفظ، احیا، اصلاح، توسعه و بهره برداری بهینه از مراتع که در قالب برنامه زمانی و مکانی معین و نیز پیش بینی حجم عملیات و برآورد هزینه و درآمد، تهیه و به تأیید وزارت جهاد کشاورزی (سازمان) می رسد.

۱۶- سامان عرفی: محدوده معینی از عرصه های منابع طبیعی می باشد که به طور عرفی توسط یک یا چند مرتعدار مورد بهره برداری قرار می گیرد.

۱۷- مرتعدار عشایری: مرتعداری است که جزء نظام خاص اجتماعی عشایری بوده و دارای پروانه چرای دام، قرارداد اجرای طرح مرتعداری و یا مدارک مثبت بهره برداری مرتع از اداره کل منابع طبیعی باشد و برای تعلیف دامهایش کوچ می کند.

- ۱۸- روستائی دامدار: دامداری است که در روستا ساکن بوده و دامداری فعالیت تکمیلی وی می باشد و جهت چرای دامهایش که کمتر از ۱۰ واحد دامی مجاز خواهد بود از مراتع روستائی استفاده می نماید.
- ۱۹- گروه های همگن: به تعدادی از بهره برداران ذیحق یک سامان عرفی اطلاق می شود که از نظر تعداد دام مجاز به هم نزدیک باشند
- ۲۰- دام مجاز: تعداد واحد دامی است که برابر ظرفیت چرای مرتع توسط هیات ممیزی تعیین و در زمان مشخص وارد مرتع گردد.
- ۲۱- سازمان: منظور از سازمان، سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور می باشد.
- ۲۲- اداره کل: منظور اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان می باشد.
- ۲۳- تنسيق: تعیین و مشخص نمودن محدوده بهره برداری فرد یا گروهی از بهره برداران ذیحق در مراتعی که توسط هیات های ممیزی و در صورت ضرورت توسط هیات منتخب مدیر کل (پس از ممیزی) در سامان های مشاعی صورت می گیرد.
- ۲۴- واحد اقتصادی: سطحی از مرتع که از نظر اقتصادی نیازهای معیشتی یک خانوار بهره بردار از مرتع را در حد متوسط تامین نموده و علوفه مورد نیاز ۲۳۰ واحد دامی را در یک فصل چرا تامین نماید. تعداد واحد دامی مذکور با توجه به شرایط زمانی و مکانی قابل تعدیل است.
- ۲۵- در صورتیکه تعاریف قانونی جدیدی وضع گردد آن تعاریف ملاک عمل خواهد بود.

فصل دوم

شرایط عمومی:

۱- استفاده از مراتعی که برای آن طرح مرتعداری تهیه و تصویب نشده است برای تعلیف دام مستلزم اخذ پروانه چرای دام از سازمان (اداره کل) می باشد.

تبصره یک: مواردی که باید در پروانه چرای دام قید گردد:

- شماره و تاریخ صدور پروانه

- نام مرتع (محلی و پلاک ثبتی)

- محدوده جغرافیائی

- مساحت مرتع

- فصل و مدت بهره برداری

- ظرفیت چرا در فصل بهره برداری

- مشخصات بهره بردار

اشخاص حقیقی (نام، نام خانوادگی، نام پدر، شماره شناسنامه، کدملی)

اشخاص حقوقی (نام و شماره ثبت، شناسه ملی)

- تعداد دام مجاز مرتع و تعداد سهم دام مجاز هر بهره بردار

- غیر قابل انتقال بودن پروانه چرای دام بدون مجوز اداره کل

- در صورت فوت دارنده پروانه چرای دام، یکی از ورثات قانونی میتواند با کسب وکالت محضری یا مصالحه با سایر ورثات حداکثر ظرف مدت دو سال پروانه چرای دام دریافت نماید.

- تمدید سالانه پروانه چرا و پرداخت حقوق و عوارض قانونی

تبصره دو: پروانه چرای دام باید به امضاء مدیر کل (بدون تفویض اختیار) برسد

تبصره سه: پروانه چرای دام باید ممهور به مهر برجسته اداره کل و دارای برچسب اصالت و شماره سریال باشد.

۲- اداره کل مکلف است کلیه مراتعی که تا پایان سال ۱۳۵۸ پروانه چرای دام آن صادر گردیده و یا

دارای سابقه ممیزی است، نسبت به تجدید ممیزی آن اقدام نمایند.

تبصره: اداره کل در صورت ضرورت می تواند نسبت به تجدید ممیزی مراتعی که بعد از سال ۱۳۵۸ تا

تاریخ ۱۳۶۹/۳/۲۹ پروانه چرای دام آن صادر شده اقدام نمایند.

۳- پروانه چرای دام برای اشخاص، پس از احراز شرایط مقرر در این شیوه نامه توسط هیأت ممیزی، واز طریق اداره کل صادر می گردد.

۴- ممیزی مرتع و صدور پروانه چرای دام برای هر مرتع، با رعایت بند ۲ فقط برای یکبار انجام خواهد شد.

۵- با انجام ممیزی هر مرتع و قطعیت یافتن آن کلیه پروانه های چرای دام و مجوزهای صادره قبلی همان مرتع باطل و از درجه اعتبار ساقط می گردد.

تبصره: اداره کل قبل از تحویل پروانه چرای دام جدید، ملزم به دریافت پروانه چرای قبلی و ابطال آن و ضبط در سوابق میباشند.

۶- ممیزی در مراتعی که منجر به انعقاد قرارداد اجرای طرح مرتعداری شده است، ممنوع می باشد.
تبصره یک: اداره کل مکلف است تا تعیین تکلیف اعتراضات وارده به اقدامات هیئت های ممیزی، از انعقاد قرارداد اجرای طرح مرتعداری خودداری نماید.

تبصره دو: پس از انعقاد قرارداد اجرای طرح مرتعداری، در صورتیکه افراد ادعائی در طرح مرتعداری داشته باشند و این موضوع مورد تائید اداره کل و رضایت حداقل دو سوم مرتعداران (با تنظیم اقرار نامه از طریق دفترخانه رسمی) قرار گیرد، اداره کل می تواند پس از کسر دام مجاز مرتعداران موافق، اسامی افراد جدید را در طرح منظور و مدارک پرونده را اصلاح نمایند.

۷- اداره کل پس از دریافت گزارش هیأت ممیزی با رعایت مفاد بندهای ۵، ۳۷ و ۴۲ این فصل موظف به صدور پروانه چرای دام بنام مرتعدار و یا مرتعداران می باشد.

۸- اشخاص حقیقی و حقوقی با توجه به سوابق قبلی و مدارک مثبت مورد تایید هیات ممیزی مرتع می توانند در مراتع متعددی پروانه چرای دام دریافت نمایند.

۹- پروانه چرای دام در مراتع روستایی بنام شورای اسلامی صادر می گردد.

تبصره: در صورت عدم تشکیل شورای اسلامی، انحلال شورا و یا تبدیل روستا به شهر، پروانه چرای دام بنام نماینده و یا نمایندگان مرتعداران صادر خواهد شد.

۱۰- پروانه های چرای دام برای هر مرتع جهت یک دوره بهره برداری صادر و تا زمانی که بر اساس قوانین از درجه اعتبار ساقط نشده با پرداخت حقوق و عوارض قانونی قابل تمدید و دارای اعتبار می باشد.

تبصره: در صورت عدم پرداخت به موقع حقوق و عوارض قانونی تمدید پروانه چرای دام، ورود دام به مرتع غیرمجاز محسوب و برابر بند ۶ از فصل سوم با متخلف رفتار خواهد شد.

۱۱- بهره برداری از مرتع توسط شرکت های وابسته به دولت ، بانک ها و سایر نهاد های قانونی (نظیر بنیاد مستضعفان و جانبازان، سازمان اتکا، بنیاد تعاون سپاه و ...) مشمول این شیوه نامه می باشد.

۱۲- در صورتیکه ظرفیت چرا بیش از تعداد دام موجود مرتعداران ذیحق باشد نمی توان فرد حقیقی و یا حقوقی دیگری را وارد مرتع نمود.

۱۳- در مراتعی که بهره بردار یا تمام بهره برداران از مرتعداری انصراف داده، یا کلیه پروانه های چرای دام ابطال شود، و یا مراتعی که مورد ممیزی قرار گرفته و فاقد بهره بردار قانونی باشد(به تشخیص هیئت ممیزی و با تنظیم صورتجلسه) مرتع بلامعارض می گردد، اداره کل مکلف است پس از تهیه طرح مرتعداری نسبت به تعیین مرتعدار یا مرتعداران بر اساس ضوابط ابلاغی دفتر امور مراتع اقدام نماید.

تبصره یک: در اجرای این بند، هزینه های متعلقه تهیه طرح مرتعداری از مجری واجد شرایط دریافت و به حساب خزانه واریز خواهد شد.

تبصره دو: کلیه مراتعی که در ناحیه جنگل های شمال کشور قرار گرفته اند(موضوع بند ۳ فصل اول) پس از بلامعارض شدن در اختیار اداره کل جهت مدیریت مورد نظر قرار می گیرد.

۱۴- بهره برداری از مراتعی که سازمان (اداره کل) قرق اعلام می نماید، با حفظ حقوق بهره برداران ذیحق، پس از اتمام دوره قرق، بر اساس طرح مرتعداری به همان بهره برداران واگذار خواهد شد.

۱۵- ممیزی و صدور پروانه چرای دام در جنگلهای شمال، ذخیره گاهها و پارکهای جنگلی، جنگل های دست کاشت ، ایستگاههای تحقیقاتی منابع طبیعی، ایستگاه تولید بذر و نهال و جمع آوری بذر مرتعی، عرصه های بیابانی دارای کمتر از ۵ درصد تاج پوشش مرتعی پایا ، عرصه های دارای طرح مرتعداری و مناطق بحرانی ممنوع است.

۱۶- مرتعداران صاحب پروانه چرای دام یا مجریان طرحهای مرتعداری که با صلاحدید و نظر اداره کل راسا اقدام به قرق مرتع خود نمایند تا هرزمان که مراتع قرق باشد، حقوق آنان در مرتع مذکور محفوظ خواهد بود.

تبصره: حقوق و عوارض قانونی تمدید پروانه چرای دام در مدت قرق دریافت نخواهد شد.

۱۷- ممیزی و بهره برداری در مناطق چهارگانه سازمان حفاظت محیط زیست بر اساس توافقنامه منعقدہ بین سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری و سازمان یاد شده صورت میگیرد.

تبصره: هر نوع ممنوعیت و محدودیت و مقرراتی که برای مناطق چهارگانه محیط زیست برقرار گردد،

سازمان حفاظت محیط زیست به استناد ماده ۴ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مصوب سال ۱۳۵۳ و اصلاحیه سال ۱۳۷۱ موظف به پرداخت حقوق بهره برداری صاحبان پروانه چرا و مجریان طرح های

مرتعداری خواهد بود و تا زمان عدم پرداخت کامل آن، هر گونه مجوز صادره چرای دام و یا قرارداد طرح مرتعداری به قوت خود باقی خواهد بود.

۱۸- صدور پروانه چرای دام در مناطقی از جنگلهای خارج از شمال که دارای قرارداد اجرای طرح های موضوع ماده (۳) قانون حفاظت و بهره برداری (مصوبه ۱۳۴۶ و اصلاحات بعدی) میباشند، ممنوع می باشد.

تبصره: در سایر مناطق جنگلی مذکور، ممیزی صرفاً جهت شناسایی بهره برداران ذیحق با نظر اداره جنگل (اداره کل) انجام می پذیرد.

۱۹- در مراتع مشاع، مرتعداران دارای پروانه چرای دام می توانند با توافق یکدیگر و با نظر موافق اداره کل، مراتع خود را در گروههای همگن تنسيق نموده و در قالب طرح مرتعداری، بهره برداری نمایند.

تبصره: چنانچه برای مدیریت بهینه مراتع، تنسيق مرتع ضرورت داشته باشد اداره کل مجاز به انجام آن می باشد.

۲۰- مرتعدارانی که پروانه چرای دام دریافت داشته اند، با اعلام کتبی اداره کل موظف اند نسبت به تهیه طرح مرتعداری اقدام نمایند، در غیر اینصورت پروانه چرا ابطال، مرتع بلامعارض و مشمول بند ۱۳ شرایط عمومی این شیوه نامه می گردد.

۲۱- در زمان انعقاد قرارداد اجرای طرح مرتعداری اداره کل مکلف است کلیه پروانه های چرای دام را از بهره برداران اخذ و نسبت به ابطال آن اقدام نماید.

تبصره: انعقاد قرارداد اجرای طرح مرتعداری، مستلزم تصویب طرح توسط سازمان (کمیته فنی اداره کل) می باشد.

۲۲- در صورت مفقود شدن پروانه چرای دام، اداره کل با رسیدگی دقیق سوابق، و در صورت تأیید، برای اینگونه مرتعداران مجوز موقت چرای دام صادر می نمایند.

تبصره یک: در مراتع مشاع مجوز موقت با امضای مدیر کل منابع طبیعی صادر می گردد.

تبصره دو: در مراتع انفرادی، مرتعدار مکلف است حداکثر ظرف مدت ۲ سال از اعلام مفقود شدن پروانه چرا، نسبت به تهیه و اجرای طرح مرتعداری اقدام نماید..

صدور آگهی، تشکیل هیأت و نحوه اقدام ممیزی:

۲۳- اداره کل مکلف است قبل از صدور آگهی سوابق و مدارک را بررسی و اسامی مراتع مورد ممیزی را با شرایط شیوه نامه ممیزی مرتع تطبیق نماید.

۲۴- اداره کل مکلف است در فصل تعلیف و حداقل یک ماه قبل از عزیمت هیأت های ممیزی به مراتع، مراتب را آگهی و به طریق مقتضی از قبیل رسانه های همگانی و محلی، صدا و سیما، نیروهای انتظامی، شورای اسلامی، انجمن صنفی مرتعداران و بخشداری و دهیاری یا راههای قانونی دیگر به اطلاع اشخاص برساند.

تبصره: آگهی منتشر شده بایستی توسط اداره منابع طبیعی شهرستان (اداره کل) یا نیروی انتظامی در محل الصاق، و مراتب صورتجلسه و جهت ضبط در سوابق به اداره کل تحویل گردد.

۲۵- ممیزی مراتع و تشخیص مرتعدار، بر اساس سوابق و مدارک بعهدده هیئتی مرکب از اعضای ذیل می باشند:

- نماینده مدیر کل به عنوان سرپرست هیات ممیزی

- کارشناس مرتع

- کارشناس اداره منابع طبیعی و آبخیزداری شهرستان مربوطه

تبصره یک: در مناطق عشایری، نماینده اداره امور عشایری بعنوان یک عضو (دارای حق رای) و جایگزین کارشناس مرتع در هیأت ممیزی تعیین می گردد. اداره کل بایستی زمان حضور هیأت در مناطق مذکور را به دستگاه ذیربط جهت معرفی نماینده، اعلام نمایند. در صورت عدم معرفی و یا عدم حضور نماینده سازمان امور عشایری، هیئت با همان ترکیب اولیه مبادرت به ممیزی می نماید.

تبصره دو: در مراتع همجوار بین استانها، اداره کل همجوار موظف است با درخواست کتبی اداره کل ممیزی کننده نسبت به معرفی نماینده جهت همکاری و همراهی با هیئت ممیزی (بدون حق رای) اقدام نماید. عدم حضور نماینده استان همجوار، مانع از انجام ممیزی نمی گردد.

تبصره سه: ابلاغ اعضای هیأت توسط مدیر کل، برای ممیزی مراتع مشخص و برای همان فصل صادر می گردد.

تبصره چهار: هیأت با حضور تمامی اعضاء (۳ عضو) تشکیل و رسمیت می یابد. رای اکثریت (سرپرست هیات به اضافه یکی از اعضا) ملاک تصمیم گیری می باشد.

تبصره پنج: ابلاغ اعضاء هیأت و برگه مأموریت، تصاویر آگهی، صورتجلسه الصاق و سایر مدارک مورد نیاز نیز از جمله اسناد ممیزی بوده و بایستی در سوابق پرونده ممیزی ضبط گردد.

تبصره شش: در موارد ضروری اداره کل می تواند با موافقت کتبی دفتر امور مراتع از هیات های ممیزی استان های همجوار یا سایر استانها جهت انجام ممیزی استفاده نمایند.

۲۶- ممیزی مراتع در مناطق چهارگانه با حضور نماینده اداره کل محیط زیست در استان بدون حق رأی در تعیین صلاحیت مرتعدار انجام می گیرد.

تبصره: اداره کل، بایستی زمان حضور هیأت ممیزی در مراتع مذکور را به اداره محیط زیست استان مربوطه جهت معرفی نماینده، اعلام نماید، عدم معرفی و حضور نمایندگان یاد شده در مراتع مورد ممیزی، مانع از تصمیم گیری نخواهد شد.

ممیزی مرتع:

۲۷- هیأت های ممیزی قبل از عزیمت به مراتع، بایستی کلیه سوابق و مدارک موجود در مرکز استان و شهرستان مربوطه را اخذ، مطالعه و بررسی نمایند.

تبصره: در مراتع همجوار بین استان ها، اداره کل ممیزی کننده بایستی ضمن اخذ سوابق از اداره کل همجوار، اقدامات قبلی انجام شده را دریافت و در اختیار هیات ممیزی جهت مطالعه و بهره برداری قرار دهد. همچنین اداره کل همجوار موظف است کلیه سوابق را در اختیار اداره کل ممیزی کننده قرار دهد.

۲۸- هیأت ممیزی موظف است در تاریخ مندرج در آگهی در مرتع حضور یابد. انجام ممیزی در خارج از مهلت اعلام شده در آگهی فاقد اعتبار خواهد بود.

۲۹- **صاحبان** پروانه چرای دام و یا متقاضیان صدور پروانه چرای دام باید تقاضای کتبی و فرم های درخواست صدور پروانه چرای دام را در دو برگ در زمان حضور هیات در مرتع تکمیل و با اخذ رسید، به هیأت های ممیزی تحویل نمایند.

۳۰- هیات های ممیزی برای تشخیص و تعیین مرتعدار و صدور پروانه چرای دام به شرایط ذیل توجه نمایند:

- احراز تداوم مرتعداری از سال ۱۳۵۹ به بعد .
- حضور دام متقاضی در مرتع در هنگام ممیزی
- ارائه سوابق و مدارک مثبت به بهره برداری توسط متقاضی
- داشتن مدرک و سوابق قانونی یا قرائن مثبت در پرونده های اداره کل
- انجام تحقیقات لازم توسط هیأت ممیزی از مرتعداران همجوار و سایر مرتعداران منطقه، نهاد های غیر دولتی مانند انجمن صنفی مرتعداران استان و شهرستان مربوطه
- ارائه مدارک مثبت دال بر وراثت و یا موارد مشابه

تبصره: چنانچه هنگام ممیزی به دلایل موجه، دام مرتعدار در مرتع نباشد سایر عوامل جهت بررسی و ذیحق بودن مرتعدار، کافی است. احراز موجه بودن دلایل (با ارایه مدارک مثبت)، به عهده هیأت ممیزی می باشد.

۳۱- فصل و ظرفیت چرای مرتع هنگام ممیزی، برای تعیین دام مجاز مرتعداران توسط هیأت ممیزی تعیین می گردد.

تبصره یک: اداره کل می تواند در صورت ضرورت هر ساله قبل از حضور دام، زمان و ظرفیت چرا را تعیین و به صاحبان پروانه کتبا اعلام نماید. مرتعداران موظف به رعایت موارد اعلامی می باشند.

تبصره دو: در صورت تغییر سطح مرتع (به دلایلی نظیر واگذاری بخشی از مرتع، اجرای ماده واحده اراضی اختلافی موضوع ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره برداری، نقشه برداری جدید و ...) اداره کل می تواند نسبت به اصلاح پروانه یا پروانه های چرای دام اقدام نماید.

۳۲- تعیین محدوده مراتع با انجام تحقیقات مستدل و کافی بعهده هیأت های ممیزی می باشد.

۳۳- معرفی روستایی دامدار، در مراتع روستائی به عهده شورای اسلامی محل و تأیید آن به عهده هیأت های ممیزی مرتع می باشد. تا زمان تشکیل شورای اسلامی روستا و یا در صورت انحلال شورا، معرفی روستایی دامدار به عهده معتمدین همان روستا خواهد بود.

تبصره یک: در صورتیکه پس از ممیزی مرتع، بهره برداران مرتع روستایی (روستایی دامدار) تغییر نمایند، سیاهه اسامی جدید توسط شورای اسلامی تهیه و اعلام و مدارک پس از تأیید اداره کل، اصلاح میگردد.

تبصره دو: در راستای مدیریت بهینه مراتع روستایی اداره کل می تواند در هر مرتع به یکی از اشکال ذیل عمل نماید.

- برای مراتع روستایی پس از ممیزی، طرح مرتعداری تهیه و جهت اجرا واگذاری گردد، مسئولیت حسن اجرای طرح بعهده شورای اسلامی و یا نماینده مرتعداران ذیحق می باشد.

- دامداران زیر ۱۰ واحد دامی می توانند با اطلاع اداره کل نسبت به معرفی شورای اسلامی روستا یا تشکل مرتعداری بعنوان نماینده اقدام نمایند و در هر زمان که صلاح بدانند با اطلاع اداره کل و با اکثریت آرا نماینده خود را تغییر دهند.

- برای دامداران فوق بخشی از مرتع مشخص و ترجیحاً تنسيق گردد.

- برای مرتعداران بالای ۵۰ واحد دامی مجاز پروانه چرای دام مجزا صادر گردد.

۳۴- شناسنامه مرتع، مدرک رسمی بوده و کلیه نسخ آن باید، خوانا و بدون قلم خوردگی، لاک گرفتگی و خدشه بوده و اسامی افراد با صورتجلسه نهایی هیأت ممیزی منطبق باشد.

۳۵- محدوده های عرفی مرتعداران بایستی با ذکر نقاط مختصات (دارای UTM) و ترسیم بر روی نقشه های ۱:۵۰۰۰۰ یا ۱:۲۵۰۰۰ توپوگرافی و تصاویر ماهواره ای مشخص و به امضاء اعضای هیأت رسیده و ضمیمه صورت جلسات ممیزی گردد.

۳۶- سرپرست هیأت ممیزی مرتع موظف است پس از اعلام نظر قطعی هیأت، کلیه مدارک ممیزی مرتع را در دو نسخه تکمیل و هر دو روی آن را به امضاء اعضای هیأت، مرتعداران یا نمایندگان آنها

شیوه نامه فنی و اجرایی ضوابط و شرایط بهره برداری از مراتع کشور صفحه ۱۱ از ۱۸

رسانده همچنین یک نسخه کلیه اوراق و اسناد ممیزی مرتع، از طریق سیستم رایانه به دفتر امور مراتع ارسال نماید.

تبصره یک: امتناع مرتعدار یا مرتعداران یا نمایندگان آنها از امضاء اوراق و اسناد ممیزی مرتع، مانع از اتخاذ تصمیم هیئت ممیزی نخواهد بود.

تبصره دو: اقدامات هیأت ممیزی باید طبق آخرین فرمهای ابلاغی سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری انجام پذیرد.

۳۷- سرپرست هیأت ممیزی موظف است پس از تکمیل اقدامات ممیزی، نتیجه را حداکثر ظرف مدت سی روز پس از پایان مأموریت به همراه مدارک ممیزی (ابلاغ اعضای هیأت، برگ مأموریت، تصاویر آگهی، صورتجلسه الصاق و...) جهت صدور پروانه چرای دام به صورت کتبی به اداره کل اعلام و تحویل نماید.

تبصره: عدم تحویل به موقع مدارک و اوراق ممیزی (توسط هیأت ممیزی) به دلایل غیر موجه تخلف اداری محسوب می گردد.

۳۸- در مورد مراتعی که پروانه چرای دام صادر گردیده، باید به مرتعداران کتباً ابلاغ گردد که محدوده مراتع مورد پروانه چرای خود را با راهنمایی کارشناسان اداره کل و یا شهرستان علامت گذاری و مسئولیت حفاظت از آن را به عهده گیرند و در صورت مشاهده هر گونه تجاوز و تخلف، استفاده یا بهره برداری غیر مجاز مرتع نسبت به پیگیری آن از طریق محاکم قضایی یا نیروی انتظامی محل و یا اداره منابع طبیعی شهرستان همراه با اطلاع رسانی اقدام نماید.

تبصره یک: صاحبان پروانه چرای دام میتوانند از طریق مراجع قضایی نسبت به اقامه دعوی (در مورد تضییع حقوق مورد پروانه چرا) اقدام نمایند. اداره کل موظف به حمایت و همکاری لازم می باشند.

تبصره دو: در صورت بروز حریق در مرتع، مرتعدار یا مرتعداران ذیحق آن مرتع مکلف به اطلاع رسانی و شرکت در اطفاء حریق می باشد و در صورت عدم مشارکت، اداره کل می تواند نسبت به ابطال پروانه چرای آنان اقدام نماید.

۳۹- در صورتیکه شش دانگ پلاک روستایی کلاً وقف عام باشد در صورت احراز کلیه شرایط وقفیت، پروانه چرای دام مراتع موجود در پلاک وقف به نام متولی وقف عام صادر خواهد شد.

۴۰- اختیار و مسئولیت ممیزی مراتع حوزه استحفاظی هر استان بعهده اداره کل همان استان

(منطقه) بوده و هیأت‌های ممیزی حق دخالت در ممیزی استانها (مناطق) دیگر را ندارند.

تبصره یک: در صورتیکه حدود مراتع مرزی استان‌ها مشخص نشده باشد، ابتدا اداره کل، با رعایت حدود تقسیمات کشوری مرزی را مشخص و در محدوده‌های مرتبط به استان‌های خود با رعایت تبصره ۲ ذیل بند ۲۵ اقدام به ممیزی می نماید.

تبصره دو: در صورتیکه مراتع مورد ممیزی در نوار مرزی دو استان قرار گرفته باشد و تداخل حدود با مرز جغرافیایی و سیاسی دو استان وجود داشته باشد ابتدا ادارات کل دو استان با بررسی آخرین نقشه تقسیمات کشوری و سوابق ثبتی، مرزی را با توافق یکدیگر مشخص و صورتجلسه نموده و هر استان با رعایت تبصره ۲ ذیل بند ۲۵ نسبت به ممیزی و تعیین مرتعداران ذیحق اقدام مینمایند.

تبصره سه: محدوده مرز هر استان تابع تقسیمات کشوری و تحدید حدود پلاک های ثبتی خواهد بود.
تبصره چهار: در صورتیکه سامان عرفی مرتعی، در محدوده بیش از دو استان واقع شده باشد، اکیپ ممیزی با مسئولیت استانی که مساحت بیشتری از عرصه را شامل می گردد و با عضویت یک نماینده از استان های همجوار ممیزی صورت می گیرد.

۴۱- حدود اختیارات هیأت های ممیزی منحصر به موارد مندرج در این شیوه نامه بوده و در اموری که رسیدگی و اظهار نظر در آنها در صلاحیت سایر مراجع قانونی باشد حق دخالت و رسیدگی ندارند.

رسیدگی به اعتراضات قبل از صدور پروانه چرای دام، نحوه صدور و رسیدگی

به اعتراضات پس از صدور پروانه چرای دام:

۴۲- کلیه اعتراضات واصله به ممیزی های انجام شده بر اساس این دستورالعمل (قبل از صدور پروانه چرای دام)، در کمیسیونی مرکب از رئیس اداره مرتع، نماینده اداره حقوقی (کارشناس حقوقی) و نماینده مدیر کل منابع طبیعی استان و عندالزوم نماینده انجمن صنفی به عنوان مطلع بدون حق رای حداکثر تا پایان فصل بهره برداری بعدی، مورد رسیدگی شکلی واقع و طبق تبصره های ذیل عمل می نمایند.

تبصره یک: رعایت دقیق مفاد دستورالعمل، خصوصاً بند ۴۱ همین فصل، مبنای کار کمیسیون رسیدگی به اعتراضات و شکایات می باشد.

تبصره دو: در صورت تأیید اعتراض، تصمیم کمیسیون و پرونده از طریق اداره کل به هیأت ممیزی کننده احاله تا نسبت به اظهار نظر قطعی و تکمیل پرونده برای صدور پروانه چرای دام اقدام نماید.

۴۳- در صورت عدم وصول اعتراض پس از یک سال از اعلام گزارش هیأت به اداره کل، عملاً اقدام هیأت تأیید شده محسوب و مرتع مذکور دارای پروانه چرای دام تلقی و **اداره کل** نسبت به صدور

پروانه چرا اقدام می نماید. در صورت وصول اعتراض پس از مهلت مقرر، هیأت مندرج در این بند حق رسیدگی را نداشته و موضوع در کمیسیون بند ۴۹ فصل دوم این شیوه نامه مطرح و اتخاذ تصمیم می‌گردد.

۴۴- اداره کل پس از صدور پروانه چرای دام موظف است یک نسخه از صورتجلسه هیأت، بانضمام یک نسخه از شناسنامه مرتع و نقشه های مربوطه را جهت ضبط در سوابق به شهرستان مربوطه، ارسال نماید.

۴۵- برای مرتعدارانی که دارای سهمی کمتر از ۵۰ واحد دامی مجاز می باشند پروانه چرای دام مستقل صادر نمی گردد.

تبصره یک: هیأت‌های ممیزی بایستی سهم دام مجاز هر یک از این مرتعداران را مشخص و اداره کل کتبا تعداد دام مجاز با فصل چرا و محدوده چرا را به مرتعدار مزبور اعلام می نماید.

تبصره دو: در مراتع مشاعی مرتعدارانی که با کمتر از ۵۰ واحد دامی مجاز تعیین صلاحیت شده اند با اخذ و قبول امتیازات مرتعداران همان مرتع، میتوانند نسبت به افزایش واحد دامی مجاز خود با رعایت بند ۵۱ این شیوه نامه اقدام و در صورتی که مجموع دام مجاز یک مرتعدار به بیش از ۵۰ واحد دامی برسد، اداره کل موظف به صدور پروانه چرا دام میباشد.

۴۶- جهت اشخاصی که صلاحیت آنها از طرف هیأت‌های ممیزی تائید و دارای دام مجاز کمتر از ۵۰ واحد می باشند در صورت تشکیل تعاونی مرتعداری بنحوی که تعداد دام مجاز آنها به حداقل یک واحد اقتصادی (۲۳۰ واحد دامی) برسد، بصورت یک شخص حقوقی پروانه چرای دام صادر می گردد.

تبصره یک: در صورتی که ظرفیت چرای مرتع یک سامان عرفی کمتر از ۲۳۰ واحد دامی باشد، در صورت درخواست کلیه مرتعداران ذیحق آن سامان جهت تشکیل تعاونی مرتعداری، اداره کل می تواند نسبت به صدور پروانه چرای دام بنام تعاونی مرتعداری اقدام نماید.

تبصره دو: صاحبان سهام شکل ها، مجاز به فروش سهام خود به غیر از اشخاص سهامدار و یا افزایش تعداد سهامداران نمی باشند. مؤسسين و مجامع عمومی و عادی، حق تغییر این موضوع را در اساسنامه ندارند. اداره کل در صورت تقاضای اعمال بند ۵۱ این شیوه نامه از طرف اینگونه شرکت ها، می بایست مفاد این تبصره را قبل از صدور مجوز، بررسی و رعایت نمایند.

تبصره سه: چنانچه شرکت تعاونی اقدام به فروش سهام شرکت و یا افزایش تعداد سهامدار بدون اخذ مجوز کتبی از اداره کل نمایند، امتیاز بهره برداری از مراتع آنها لغو و پروانه چرای دام آنها از درجه اعتبار ساقط می گردد.

۴۷- در صورت تحقق مفاد بند ۳۷ و یا تصمیم کمیسیون بند ۴۹ (مبنی بر ذیحق بودن معترض و اضافه شدن به لیست مرتعداران ذیحق) و یا اجرای بند ۵۱ این شیوه نامه، نیاز به ممیزی جدید نبوده، و

اداره کل بایستی پروانه های چرای دام صادره قبلی را ابطال و بنام افراد جدید یا تشکل های رسمی، پروانه چرای دام صادر، و مدارک را اصلاح و نتیجه را به دفتر امور مراتع سازمان اعلام نمایند.

تبصره: موافقت و صدور اجازه واگذاری امتیاز پروانه چرای دام، منحصرأ در اختیار اداره کل می باشد.

۴۸- در صورت فوت دارنده پروانه چرای دام، یکی از وراث قانونی میتواند با کسب وکالت

محضری یا مصالحه با سایر وراث حداکثر ظرف مدت دو سال پروانه چرای دام دریافت نماید.

تبصره یک: در مراتع مشاعی در صورت عدم توافق، وراث می توانند با مجوز کتبی اداره کل، حقوق متوفی را به ترتیب الویت به مرتعداران همان مرتع و مرتعداران همجوار واگذار نمایند و در مراتع انفرادی نیز می توانند با مجوز کتبی اداره کل، حقوق متوفی را به ترتیب الویت به مرتعداران مرتع همجوار و یا دیگر اشخاص (مرتعداران) حقیقی و حقوقی واگذار نمایند.

تبصره دو: در صورت توافق و رضایت حداقل دوسوم وراث، اداره کل می تواند پروانه چرای بنام احدی از وراث صادر نماید.

تبصره سه: در صورتیکه هریک از وراث، دارای مجوز بهره برداری در همان مرتع باشند اداره کل میتواند

سهم وی از پروانه متوفی را کسر و به تعداد دام مجاز او اضافه و مدارک ممیزی را اصلاح نماید.

تبصره چهار: در صورت عدم تحقق این بند و تبصره های ذیل آن، وراث حق ورود دام به مرتع را نخواهند داشت و حقوق بهره برداری متوفی ابطال می گردد.

۴۹- رسیدگی به اعتراضات اشخاص ناشی از اقدامات هیأت های ممیزی، پس از صدور پروانه چرای

دام در اختیار کمیسیونی مرکب از نمایندگان دفتر امور مراتع، دفتر امور حقوقی سازمان و نماینده تام

الاختیار اداره کل خواهد بود. اشخاص می توانند اعتراضات خود را با ارائه مدارک مثبته به اداره کل ارسال و اداره کل مکلف به پذیرش اعتراض می باشد.

تبصره یک: دبیرخانه کمیسیون در دفتر امور مراتع سازمان مستقر بوده و کلیه اعتراضات واصله پس از

تکمیل و تنظیم فرمهای مربوطه توسط اداره کل، جهت رسیدگی در کمیسیون بند ۴۹، ارسال و دبیرخانه پس از تکمیل پرونده، موضوع را در کمیسیون مذکور، مطرح خواهد نمود. و کلیه مکاتبات در این مورد از طریق دفتر امور مراتع سازمان انجام خواهد گرفت.

تبصره دو: در ممیزی های صورت گرفته قبلی مهلت تقدیم اعتراضات حداکثر سه سال پس از ابلاغ این

شیوه نامه می باشد و در ممیزی های جدید (پس از ابلاغ این شیوه نامه) نیز مهلت تقدیم اعتراضات

حداکثر سه سال پس از صدور پروانه چرای دام خواهد بود.

تبصره سه: تصمیم کمیسیون بند ۴۹ قطعی و لازم الاجرا است لکن معترض می تواند ظرف مهلت مقرر

مندرج در تبصره ۲ ماده ۱۶ دیوان عدالت اداری (۳ماه) اعتراض و اداره کل موظف است تصمیمات اتخاذی

را در اولین فرصت به اجرا گذاشته و نتیجه را به دبیرخانه کمیسیون اعلام نمایند.

تبصره چهار: چنانچه معترض یا معترضین حداکثر تا یکسال پس از تاریخ ابلاغ کمیسیون مدرک مثبته جدیدی دال بر ذیحق بودن خود ارایه نمایند، رئیس سازمان می تواند پس از ارایه گزارش بازرسی یا کارشناسان معتمد و منتخب خود و تایید آن، موضوع را مجدداً به همین کمیسیون با ترکیب مدیر کل دفتر امور مراتع، مدیر کل دفتر حقوقی و مدیر کل استان مربوطه ارجاع تا تصمیم نهایی اخذ و ابلاغ گردد. تبصره پنج: تصمیمات کمیسیون بند ۴۲ و ۴۹ با مقررات قانون آئین دادرسی مدنی به معترضین ابلاغ می گردد.

وظایف و اختیارات صاحب پروانه چرای دام:

۵۰- رعایت مندرجات پروانه چرای دام صادره، از طرف مرتعداران الزامی است و با متخلفین برابر مقررات رفتار خواهد شد.

۵۱- مرتعداران ذیحق مرتع می توانند، تمامی اختیارات و مسئولیتهای ناشی از پروانه چرای خود را پس از اخذ مجوز کتبی از اداره کل براساس مقررات، تنها به یکی از فرزندان خود، همسر، افراد حقیقی یا حقوقی با شرایط ذیل منتقل نمایند.

تبصره یک:

الف) در مراتع مشاعی: انتقال تمامی حقوق پروانه چرای خود به یکی از فرزندان و همسر و نیز به یکی یا تعدادی از مرتعداران همان مرتع، نیازی به رضایت سایر مرتعداران همان مرتع نمی باشد، لیکن انتقال پروانه چرا به دیگر اشخاص حقیقی و حقوقی، رضایت کلیه مرتعداران همان مرتع الزامی می باشد. چنانچه انتقال دهنده در خصوص بهای حقوق بهره برداری با مرتعداران همان مرتع به تفاهم نرسد با نظر موافق اداره کل ملاک محاسبه حقوق بهره برداری، شیوه نامه ابلاغی سازمان می باشد.

ب) در مراتع انفرادی: الویت انتقال حقوق بهره برداری با مرتعداران همجوار همان حوزه آبخیز می باشد. در صورت عدم تمایل مرتعداران همجوار و پس از اعلام کتبی به اداره کل (در مهلت یک فصل چرا) دارنده پروانه چرا می تواند با موافقت اداره کل حقوق خود را به اشخاص حقیقی و حقوقی ذیصلاح انتقال دهد.

تبصره دو: در مراتع شمال کشور، در صورت درخواست مرتعدار به منظور انتقال حقوق پروانه چرا، ابتدای بایست کلیه حقوق احتمالی مکتسبه وی در جنگل از طریق کمیسیون تعیین صلاحیت دامدار موضوع طرح خروج دام از جنگل ابطال و سپس نسبت به انتقال حقوق پروانه چرا اقدام نمود.

تبصره سه: اجرای مفاد تبصره های یک و دو این بند به هیچ وجه نبایستی منجر به افزایش بهره بردار در سامان عرفی مربوطه شود.

۵۲- مرتعدار صاحب پروانه چرای دام، در صورتیکه مشمول طرح اسکان و ساماندهی عشایر گردند،

در زمان اجرای طرح اسکان و ساماندهی، کلیه حقوق حاصله از پروانه های چرای دام در قطب محل

اسکان (بیلاق، قشلاق یا میانبند) ابطال و در خصوص قطب های دیگر اسکان نیز می بایست حداکثر ظرف مدت یکسال نسبت به معرفی بهره بردار مجاز جهت جایگزینی (با رعایت بند ۵۱ و تبصره های ذیل آن) اقدام نماید

تبصره: در صورت عدم معرفی بهره بردار جایگزین در مهلت مقرر، حقوق بهره برداری ابطال می گردد.

۵۳- مرتعدارانی که اقدام به تنسیق و علامت گذاری محدوده های پروانه های چرای دام می نمایند می توانند در قالب طرح مرتعداری از کمک های فنی و مالی (در صورت تخصیص اعتبار) استفاده کنند.

فصل سوم

شرایط ابطال پروانه چرای دام

۱- جعل در مفاد مندرج در پروانه چرای دام با تشخیص مراجع ذیصلاح موجب ابطال پروانه چرا گردیده و در این گونه موارد با متخلف برابر مقررات رفتار خواهد شد.

۲- در مواردی که صاحب پروانه چرای دام، بدون کسب مجوز کتبی از اداره کل، حقوق ناشی از پروانه چرای دام را به شخص دیگری، اعم از حقیقی و یا حقوقی اجاره و یا واگذار نماید.

۳- در صورت ترک مرتعداری به مدت ۲ سال متوالی، بدون اعلام کتبی به اداره کل

تبصره: احراز ترک مرتعداری بر اساس تنظیم صورتجلسه تحقیقات محلی توسط مامورین اداره کل، اداره منابع طبیعی و آبخیزداری شهرستان و یا سایر مدارک و مستندات و ارایه آن به کمیسیون موضوع بند ۱۰ این فصل خواهد بود.

۴- هرگونه تغییر کاربری اراضی در محدوده پروانه چرا بدون اخذ مجوز قانونی

۵- عدم اجرای مفاد پروانه چرا از قبیل ظرفیت چرا، مدت و زمان استفاده

تبصره: در صورت عدم رعایت این بند، اداره کل و یا ادارات تابعه پس از دو بار اخطار و ابلاغ رسمی (حداقل در دو فصل چرا) به متخلفین و برای بار سوم نسبت به ابطال پروانه چرا اقدام می نماید.

۶- عدم پرداخت حقوق و عوارض قانونی به مدت ۳ سال متوالی و یا ۵ سال متناوب بدون عذر موجه

۷- اجرای مفاد تبصره سه ذیل بند ۴۶ و تبصره دو بند ۳۸ از فصل دوم شرایط عمومی

۸- اجرای مفاد تبصره چهار ذیل بند ۴۸ فصل دوم

۹- اجرای مفاد بند ۵۲ و تبصره ذیل آن از فصل دوم

۱۰- تشخیص موضوع ابطال پروانه چرا در خصوص بند های ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ و ۹ این فصل،

بر عهده کمیسیونی مرکب از نماینده مدیر کل، رئیس اداره مرتع، رئیس اداره حقوقی (یا نماینده وی)،

فرمانده یگان حفاظت اداره کل (یا نماینده وی) و رئیس اداره منابع طبیعی و آبخیزداری شهرستان مربوطه می باشد. این کمیسیون با بررسی پرونده و احراز تخلف، مراتب را با تنظیم صورتجلسه به مدیرکل اعلام تا نسبت به ابطال پروانه چرا اقدام نماید.

۱۱- با اعلام کتبی مرتعدار به اداره کل مبنی بر انصراف از بهره برداری از مرتع، پروانه چرا باطل می گردد.

۱۲- اجرای تبصره ۳ ماده ۹ آییننامه اجرایی قانون اصلاح تبصره (۱) ماده (۴۷) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوبه ۹۱/۱/۲۰ هیات وزیران.

۱۳- در صورت درخواست مرتعداران ذیحق جهت تغییر محل تعلیف دام، پروانه چرا ای دام صادره ابطال خواهد شد.

تبصره: تصمیم گیری در این مورد با مدیرکل دفتر امور مرتع، مدیرکل دفتر حقوقی سازمان و مدیرکل استان مربوطه خواهد بود.

۱۴- در صورت واقع شدن محدوده پروانه چرا در محدوده شهرها که طرح جامع یا تفصیلی جدید آن ها به تصویب مراجع قانونی ذی ربط رسیده باشد به شرط رعایت و پرداخت حقوق بهره برداری توسط دستگاه متولی، پروانه چرا ابطال می گردد.

۱۵- انعقاد قرارداد اجرای طرح های موضوع تبصره (۱) ماده (۳) قانون اصلاح قانون حفاظت و بهره برداری از جنگلها و مراتع - مصوب ۱۳۴۸ - و اصلاحیه های بعدی آن

۱۶- نحوه مدیریت ظرفیت چرا آزاد شده ناشی از ابطال پروانه یا پروانه های چرا (به موجب اجرای مفاد بند های ۱۰ و ۱۱ و ۱۲ این فصل) بر اساس شرایط و ضوابطی است که توسط دفتر امور مراتع اعلام می گردد.

-
- این دستورالعمل در فصل اول با ۲۵ بند و ۱ تبصره، در فصل دوم با ۵۳ بند و ۶۲ تبصره و فصل سوم با ۱۶ بند و ۳ تبصره تنظیم گردیده، و از زمان تصویب و ابلاغ این دستورالعمل، کلیه دستورالعملهای قبلی باطل و از درجه اعتبار ساقط می گردد.
 - در صورت بروز هر گونه ابهام و یا نیاز به تفسیر در اجرای بند های این شیوه نامه و درخواست نظر ارشادی توسط اداره کل، پاسخ کتبی مدیرکل دفتر امور مراتع ملاک عمل خواهد بود.

